

ترانه های سیرجان

مؤلف:

مهری مؤید محبی

ناشر:

مرکز کرمان شناسی با همکاری بنیاد ایران شناسی

سرسناسه: مؤيد محسنی، مهري، ۱۳۲۹ - Moaied Mohseni , Mahri

عنوان و نام پديدآور: ترانه های سيرجان / مؤلف مهري مؤيد محسنی.

مشخصات نشر: کرمان: مرکز کرمان شناسی: بنياد ايران شناسی، ۱۳۹۸. مشخصات ظاهري: ۵۳۴ ص.

وضعيت فهرست نویسی: فیا شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۱۱-۰۲-۹

موضوع: ترانه های ايراني - سيرجان موضوع: Songs, Iranian - Sirjan

موضوع: سيرجان موضوع: Sirjan accent

شناسه افزوده: مرکز کرمان شناسی شناسه افزوده: بنياد ايران شناسی

رده بند: کنگره. M ۱۸۲۰ رده بندی ديويي: ۷۸۹/۹۵۵۶ شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۹۳۹۹۰

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
مرکز اسناد و کتابخانه ملی

عنوان کتاب: ترانه های سيرجان

مؤلف: مهري مؤيد محسنی

ناشر: مرکز کرمان شناسی با همکاري بنياد ايران شناسی

مدیر مسئول: سيدمحمدعلي گلایزاده

تنظيم و صفحه آرايي: ليلا گهرگزي

حروف چيني: مليحه رحيمي

طراح جلد: معصومه فرزین ابراهيمي

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۱۱-۰۲-۹

شماره انتشار: دويست و نود و نه (۲۹۹)

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

قيمت: ۴۵۰۰۰۰ ريال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافي: هنگام

حق چاپ برای ناشر و مؤلف محفوظ است

فهرست مطالب

۷ ..... مقدمه ناشر

۱۱ ..... یادداشت بر مجموعه ترانه های سیرجان

۱۷ ..... مقدمه

۲۳ ..... به جای مقدمه (نمونه ۱) (موقعخانه)

۳۳ ..... خاستگاه و جایگاه ترانه های محلی

۳۳ ..... اولین نغمه های مکتوب

۳۴ ..... نظریات در مورد ترانه های محلی

۳۵ ..... جایگاه ترانه های محلی در ادبیات رسمی

۳۵ ..... تأثیر لهجه های محلی در مکتب های ادبی

۳۶ ..... لهجه های محلی در شعر شاعران

۳۷ ..... فهلویات یا دو بیتی

۳۹ ..... بعضی ویژگی های ساختاری و مضمونی

۶۶ ..... انواع ترانه ها

۹۲ ..... عقاید و باورهایی که منظوم شده اند

۱۱۷ ..... ترانه های کار

۱۲۳ ..... چل بیتو

۱۲۷ ..... نمونه هایی از شرمه هایی که در سیرجان رایجند

۴۱۱ ..... دو بیتی های محلی

۴۱۶ ..... برگرفته از کانال سیرجان نامه (نوشته دکتر محسن پورمختار)

- ۴۱۸ ..... جون گیر (جهانگیر)
- ۴۲۰ ..... کوه تنبور (تمبور)
- ۴۲۰ ..... ایل بچاقچی
- ۴۲۱ ..... اشاره به وقایع تاریخی در دو بیتی ها
- ۴۲۶ ..... لالائی ها نغمه های خواب
- ۴۶۳ ..... آبادان (ترانه های عروسی)
- ۴۹۸ ..... حمد رضا مؤید محسنی هنرمند سیرجانی را بیشتر بشناسیم
- ۵۲۱ ..... پایان نامه
- ۵۲۳ ..... آواها
- ۵۲۷ ..... نگاهی به موسیقی سیرجان در پهنه ی موسیقی ایران
- ۵۳۴ ..... منابع

مقدمه ناشر

آن روز که زندگی ماشینی قدم به پهنه زندگی انسان ها گذاشت و فریاد برآورد که «ان منم طاووس علین شده» و امکانات رفاهی یکی پس از دیگری به صف شدند تا بازوی این انسان کم توان را بگیرند و چرخه حیات او را سرعت بیشتری ببخشند، کسی باور داشت که این هیجان، به چه بهایی تمام می شود، اما امروز می بینیم و در می یابیم که بشر، بسیاری از ارزش های زندگی خود را به پای زندگی ماشینی قربانی کرد و آنها را به مسلخ تر تجمّد برد.

وقتی شصت و چند پیش را به یاد می آورم که پس از بارها رفت و آمد و اندازه گرفتن و بدقولی های معمول، آقا عباس کفاش، یک جفت کفش فرداعلا از قالب بیرون می آورد و به پای ما می کرد و با آن کفش استندسه را در پیش می گرفتیم، انگار زمین زیر پای ما احساس غرور می کند و یا روی برها راه می رویم، براستی که شادی آن روزها، هرگز باز نخواهد گشت.

به جز این، زندگی معنا و مفهوم ویژه ای داشت، بچه ها بچگی می کردند و از بام تا شام ورجیک وروجک داشتند، هر وقت گرسنه می شدند، مادر مقداری روغن حیوانی روی نان می مالید و کمی شکر روی آن می ریخت و چنان لذت و

مرزهای داشت که انگار مائده آسمانی است. جوانها لحظه‌های شادشان، گذر از مسیر بازاری بود که بوی نم آب پاشی صبحگاهش همچنان شامه نواز بود. یادش بخیر، روزی با استاد باستانی پاریزی در بازار سیرجان قدم می‌زدیم، به ایشان گفتم استاد از این بازار چه خاطره ای دارید؟ با صمیمیت جواب داد: ولگردی!

پدران و مادران و فضای خانه و کوی و برزن، همه حال و هوای خودشان را داشتند. استاد بنا به نیاز برایمان کار می‌کرد، با زمزمه آواز و ترانه و شعرخوانی، آجر را از دست کرگری گرفت. مقنی ته چاه، می‌خواند و غریبی سر می‌داد و «کش کشی» که مسیر قنات، پاکسازی می‌کرد، آوازش را چنان سر می‌داد که یک منزل به پایاب خانه، شیشه‌ای شد، تارنایی که مشغول ظرفشویی یا لباسشویی بودند، چادرشان را روی سر بیاندازد و از چشم نامحرم بمانند و بقیه ماجرا، همان که نگارنده این اثر گرانسنگ به رشته نظم و نثر درآورده و بر آثاری که همواره مورد تقدیر و سپاس اصحاب فرهنگ قرار گرفته، افزوده است.

فراموش نمی‌کنم دانای فرزانه‌ای چون جعفری قناتی که کاری را صرف جمع‌آوری و مطالعه و پژوهش در خصوص ضرب المثل‌ها و فرهنگ عامه کرده و سالهاست خاک کف دائرة المعارف اسلامی را خورده است در سخنانی که به مناسبت سی‌امین سالگرد راه اندازی مرکز کرمان‌شناسی، در دانشگاه شهید باهنر ایراد کرد گفت، از میان همه کتابهایی که تاکنون در باب فرهنگ عامه شهرستان‌ها

و ضرب المثل‌ها و گویش‌ها خوانده‌ام، اثر خانم مؤیدمحسنی، نمره بیشتری می‌گیرد. همین یک اظهار نظر کافی است که مرا از توضیح و توصیف بیشتری بی‌نیاز سازد.

صاحب این اثر، دلبستگی ویژه‌ای به پاسداری از سنت‌ها و آداب و رسوم دارد. عشق او زنده نگهداشتن آثاری است که با کمال تأسف، هر کس از هر جا رسیده، ضربه‌ای بر آن و رویش زده و بر ناتوانیش افزوده است، برای او حفظ یک دو بیت، نگهداری یک اصل ملاح و ضرب‌المثل، لالایی، و در کنار آن، نمادهای روزگار پیشین، از تیغ دلاکی گینه تا چراغ توری و شمع‌دان و چراغ پریموس و رادیو آندریا و ... - که پیران سررر، هزاران خاطره از آنها دارند - یک فریضه بشمار می‌رود و چنین است که در ده‌گذر سال با پژوهش، هم سینه خود را گنج خانه فرهنگ عامه سرزمین خویش قرار داده و هم خانه را به صورت موزه‌ای درآورده که هر کس بخواهد با زندگی نیاکان خویش آشنا شود، می‌تواند با دیداری چند ساعته و شنیدن توضیحات این بانوی فرزانه، به هدف خود دست یابد. بسی روشن است از ایشان که « همه قبیله او عالمان دین بودند » و نیاکانش گلبانگ سربلندی بر آسمان دانش و کمال و فرزانی سردادند و تاریخ سیرجان به نام و یادشان می‌نازد، جز این انتظاری نیست. او رایت افتخار و سربلندی نیاکان

خویش را افراشته نگهداشت تا درس آموز نسل امروز و همه کسانی باشد که به تداوم بالندگی های ایران همیشه سرفراز می اندیشند.

پهنه این امر آنچنان گسترده است که هنوز کارهای انجام نشده بسیاری برجاست. اینان با هرچه در توان داشتند به میدان یاری آمدند و رسالت خویش را به انجام رساندند. اینک نوبت نسلی است که خون ایرانی در رگهایش جاریست.

سید محمدعلی گلایزاده

سرپرست بنیاد ایران شناسی - شعبه کرمان

و مدیر مرکز کرمان شناسی

www.ketab.ir